

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету суспільних наук
Юрій ОСТАПЕЦЬ/
«27» листопада 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіки
Спеціальність	012 Дошкільна освіта
Освітня програма	Дошкільна освіта
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «**Основи педагогічного спілкування**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **01 Освіта/Педагогіка** спеціальності **012 Дошкільна освіта** освітньої програми «**Дошкільна освіта**».

Розробники: Кухта Марія Іванівна, доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
протокол № 15 від « 27 » червня 2024 р.

Завідувач кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

 Оксана ПОВІДАЙЧИК

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук
протокол № 8 від « 27 » червня 2024 р.

Голова науково-методичної комісії факультету суспільних наук

 Олена ПОПАДИЧ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	3	3
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 5	5	5
	Лекції:	
	30	10
	Практичні (семінарські):	
	30	8
Вид підсумкового контролю: модульне контрольне оцінювання	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: залік	Самостійна робота:	
	60	102

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «**Основи педагогічного спілкування**» є ознайомлення студентів із системою базових наукових понять, які розкривають зміст спілкування в освітній сфері діяльності, та формування практичних комунікативних умінь, які забезпечують оволодіння спілкуванням як інструментом реалізації професійних цілей в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

Відповідно до освітньої програми вивчення дисципліни забезпечує формування в здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

ПК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого- педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

КЗ-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

КЗ-9. Здійснення безпечної діяльності.

КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага, толерантність).

КС-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.

КС-9. Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей раннього і дошкільного віку.

КС-16. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку толерантного ставлення та поваги до інших, в тому числі представників інших національностей, попередження та протидії булінгу.

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами, в тому числі міжкультурної взаємодії.

КС-22. Здатність працювати в полікультурному середовищі.

КС-23. Здатність до викладання основ дошкільної освіти в закладах передвищої фахової освіти.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «**Основи педагогічного спілкування**» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 2 Ділова українська мова

ОК 12 Соціальна педагогіка

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «**Дошкільна освіта**», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати	Шифр ПРН
----------------------	----------

навчання	
Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.	ПРН5
Бути знайомим з ознаками булінгу, в тому числі на етнічному ґрунті в полікультурних регіонах. Вміти використовувати прийоми попередження та протидії йому.	ПРН11
Здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно та соціально зорієнтоване спілкування з батьками.	ПРН17
Дотримуватись умов безпеки життєдіяльності дітей раннього і дошкільного віку.	ПРН22

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Основи педагогічного спілкування**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знати суть і наслідки фасилітації та інгібіції як механізмів взаємодії. Вміти фасилітативно взаємодіяти в освітньому процесі з дітьми дошкільного віку, їх батьками та колегами в ЗДО для забезпечення позитивної психологічної атмосфери спілкування. Вміти використовувати засоби комунікативної атракції у спілкуванні з дітьми з метою формування в них толерантності та поваги до інших, в тому числі представників інших національностей.	ПРН 5
Знати ознаки булінгу в поведінці дошкільників та комунікативній міжособистісній взаємодії дітей і визначати їх джерела. Вміти використовувати превентивні педагогічні методи, в тому числі ігрові, штучно створених виховних ситуацій тощо для розуміння дітьми морально-етичних норм і правил поведінки в полікультурному суспільстві та протидії проявам булінгу.	ПРН 11
Знати принципи суб'єкт-суб'єктної взаємодії і педагогіки партнерства в освітньому середовищі ЗДО. Володіти специфічними емпатійними і перцептивними комунікативними навичками для забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії з дітьми дошкільного віку, виховання культури міжособистісного спілкування та створення позитивного психологічного клімату в розвивальному просторі дитини в ЗДО.	ПРН 17
Знати структуру проектування й організації безпечного розвивального середовища сучасного ЗДО. Вміти використовувати предметно-ігрове, природно-екологічне, пізнавальне, мовленнєве середовища в освітньому процесі з дітьми різного вікового цензу для формування мовленнєвих умінь і мовно-комунікативної поведінки з дорослими й однолітками.	ПРН 22

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни «**Основи педагогічного спілкування**» є:

Поточний контроль, який під час вивчення навчальної дисципліни здійснюється в індивідуальній, груповій та фронтальній формах.

Методи поточного контролю: усний, письмовий, практичний, самоконтроль.

Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «**Основи педагогічного спілкування**» проводиться письмово та передбачає виконання завдань з метою діагностики рівня засвоєння основних теоретичних положень змісту навчальної дисципліни, а також виконання завдань, які дозволяють визначити гнучкість педагогічного критичного мислення студентів та рівень сформованості практичних професійних умінь і навичок, креативності у вирішенні проблемних навчальних задач і ситуацій.

Підсумковий семестровий контроль – залік, який проводиться в усній формі.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю. Поточний контроль упродовж вивчення навчальної дисципліни здійснюється в індивідуальній, груповій та фронтальній формах.

Методи поточного контролю: усний, письмовий, практичний, самоконтроль.

Форма модульного контролю. Контрольна робота в письмовій формі.

Форма підсумкового семестрового контролю. Залік.

Методика поточного контролю навчальних досягнень студентів. *Поточний контроль навчальних досягнень* здійснюється в таких формах: практичне заняття і виконання самостійної роботи; виконання індивідуальних завдань/проектів з презентацією; завдання професійно-педагогічного тренінгу та завдання із саморефлексії; укладання тематичного наукового глосарію. *Практичне заняття* дає змогу тематичної перевірки засвоєння студентами теоретичних питань курсу і набуття загальних (аналізу, синтезу, узагальнення, систематизації) та спеціальних (комунікативних, інтерактивних, перцептивних, рефлексивних) практичних умінь. Окрім запланованих теоретичних питань, до кожного практичного заняття студенти в письмовій формі виконують 1 завдання *самостійної роботи* з теми, а також презентують результати діагностичних досліджень, займаються моделюванням комунікативних педагогічних ситуацій та вирішенням педагогічних задач. *Індивідуальні завдання* дають змогу оцінити розуміння студентами теоретичних засад педагогічного спілкування і здатність проектувати їх на сучасний освітній процес. *Завдання з професійно-педагогічного тренінгу та саморефлексії* уможливають перевірку сформованості практичних комунікативних умінь і навичок, здатності до самопрезентації, самодіагностики й самокорекції.

Критерії поточного контролю. *Поточний контроль навчальних досягнень* упродовж семестру здійснюється за такими критеріями:

- опрацювання в повному обсязі змісту тем практичних занять, активна участь у всіх видах навчальної діяльності під час заняття та якість виконання самостійної роботи;
- виконання індивідуальних завдань/проектів з презентацією за відповідним алгоритмом;
- опрацювання елементів професійно-педагогічного тренінгу і завдань на саморефлексію;
- укладання тематичного наукового глосарію;
- виконання індивідуальних завдань (розробка проектів) з презентацією.

Знання, вміння та навички студентів оцінюються на основі якості виконання вказаних конкретизованих завдань. Кількісні показники критеріїв показані в Таблиці «Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни». Кількісна оцінка поточного контролю за конкретним видом навчального заняття визначається як сума балів за окремі види навчальної роботи. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за результатами поточного контролю протягом одного модуля, – 50 б.

Методика модульного контролю навчальних досягнень студентів. Після виконання програми змістового модуля у визначений деканатом термін здійснюється поточний модульний контроль у вигляді виконання контрольної роботи. Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «Основи педагогічного спілкування» проводиться письмово, передбачає виконання завдань різного ступеня складності (від репродуктивних до творчих, професійно орієнтованих), які дозволяють визначати рівень засвоєння основних теоретичних положень змісту навчальної дисципліни, а також виконання завдань, які дозволяють визначати гнучкість педагогічного критичного мислення студентів та рівень сформованості практичних професійних умінь і навичок, креативності у вирішенні проблемних навчальних задач і ситуацій.

Критерії оцінювання модульних завдань. Кожне завдання модульної контрольної роботи (4 теоретичних і 2 практичних завдання) оцінюється поокремо. Загальна оцінка розраховується як сума оцінок: теоретична частина – 40 балів (по 10 балів кожне теоретичне питання); практична частина оцінюється в 10 балів (по 5 балів кожне практичне завдання). Разом – 50 балів.

Підсумкова оцінка за кожний модуль складається із суми балів за поточне оцінювання (50 б.) і результату модульної контрольної роботи (50 б.) Максимальна оцінка – 100 балів. Якщо з об'єктивних причин студент не пройшов модульний контроль у визначений термін, то він має право з дозволу деканату пройти його протягом двох тижнів після виникнення заборгованості.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	50	100
5	10	10	10	5	10		

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	50	100
20	10	10	10		

T1, T2 ... – тем

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість	Кількість	Максимальна кількість

		балів (сумарна)		балів (сумарна)
Підготовка до практичних занять і виконання самостійної роботи	8	40	7	35
Тренінгові вправи/рольові ігри/завдання на саморефлексію	1	3	1	5
Виконання індивідуальних завдань з презентацією.	1	4	1	5
Укладання наукового глосарію	1	3	1	5
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом	11	100	10	100

Форма проведення підсумкового семестрового контролю: Підсумковим семестровим контролем з дисципліни «Основи педагогічного спілкування» є **залік**, який проводиться в усній формі.

Критерії підсумкового семестрового контролю. *Результат семестрового контролю* навчальних досягнень визначається як середньоарифметичне значення двох модулів. Загальна кількість балів за семестр з навчальної дисципліни складається із середнього арифметичного балу за модуль та балів за поточний контроль. Студент, який в результаті поточного оцінювання та підсумкового контролю за модулем отримав 60 і більше балів, має право не складати залік з дисципліни. Ця оцінка виставляється в заліково-екзаменаційну відомість. Для покращення підсумкової семестрової оцінки з дисципліни складання заліку є обов'язковим. Студент, який в результаті модульного оцінювання знань отримав менше 60 балів, зобов'язаний складати залік. У разі, коли відповіді здобувача освіти під час заліку оцінені менше ніж 60 балів, він (вона) отримує незадовільну підсумкову оцінку. Максимальна оцінка на заліку – 100 балів. Відповідно до **«Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсових) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті»**, затверджено наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р., знання студентів оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;

- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку « добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту заочної форми навчання, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		

64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1.Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Педагогічне спілкування як соціально-психологічний феномен

Тема 1. Теоретичні засади спілкування

Мета, завдання та зміст курсу. Роль спілкування в особистісному розвитку людини. Спілкування як чинник розвитку і соціалізації дітей дошкільного віку. Поняття «спілкування» в наукових джерелах. Схема комунікації Р. Якобсона: базові поняття спілкування: контакт, код, контекст, кодування інформації, декодування інформації. Види і функції спілкування. Структурний аналіз спілкування: інтерактивний, перцептивний та комунікативний аспекти/рівні. Механізми взаємосприйняття та їх проєкція на освітній процес ЗДО: стереотипізація, наслідування, ідентифікація, емпатія, атракція, рефлексія. Каузальна атрибуція.

Тема 2. Вербальне педагогічне спілкування. Структура вербальної педагогічної комунікації. Типові ознаки вербальних комунікативних дій. Якісні особливості вербального педагогічного спілкування. Структура мовленнєвої комунікації (схема комунікативного акту). Мовлення та взаєморозуміння. Правила, стратегії і тактики мовленнєвої комунікації. Функції мовлення в міжособистісному спілкуванні. Особливості мовлення в соціально орієнтованому спілкуванні. Мовлення як засіб утвердження соціального статусу. Визначення основних факторів, які впливають на характер мовленнєвого спілкування на прикладі діалогу літературних персонажів. Виділення етапів розвитку полілогу героїв, визначення змін мовленнєвих ролей. Мовленнєві прийоми й стратегії демонстрації соціального статусу, ставлення до співрозмовника. Особливості мовленнєвої поведінки. Вербальне спілкування в професійній педагогічній діяльності вихователя.

Тема 3. Невербальне педагогічне спілкування

Місце та функції невербальної комунікації в міжособистісному спілкуванні. Основні канали невербальної комунікації. Кінесика. Міміка. Контакт очей. Поза. Жести. Тахесика. Проксеміка. Акустичні засоби передачі невербальної інформації. Проблема інтерпретації невербальної поведінки. Демонстрація різних емоційних станів посередництвом міміки, жестів, міміки та жестів разом. Аналіз використання невербальних засобів спілкування з точки зору їх природності, доречності, міри інтенсивності, впливу на сприйняття змісту повідомлення кольору та стилю одягу, прикрас, косметики, зачіски. Невербальне спілкування в професійній педагогічній діяльності вихователя ЗДО.

Тема 4. Особливості педагогічного спілкування

Види і форми педагогічного спілкування. Педагогічне спілкування як засіб реалізації триєдиної мети освітнього процесу: дидактичної, розвивальної, виховної. Монологічне педагогічне спілкування. Повідомлення. Доповідь. Лекція. Діалог. Передача інформації під час

діалогу. Діалог на стадії аргументації. Спростування доказів співрозмовника. Завершення діалогу. Фронтальне педагогічне спілкування. Дискусія. Проекція видів і форм педагогічного спілкування на педагогічний процес початкової школи.

Тема 5. Засоби впливу в педагогічному спілкуванні

Загальна характеристика засобів педагогічного впливу. Когнітивні засоби педагогічного впливу. Емоційні засоби психологічного впливу. Поведінкові засоби педагогічного впливу. Усвідомлюваний і неусвідомлюваний педагогічний вплив у спілкуванні. Соціальна перцепція. Цілеспрямоване формування першого враження. Типові помилки першого враження. Каузальна атрибуція. Зовнішність та особистість, тип конституції та риси характеру. Роль установки у сприйманні. Стереотипи та їх загальні характеристики. Фізіогномічні стереотипи та стереотипи зовнішності. Національні та етнічні стереотипи. Професійні стереотипи. Забобони й упередження. Поняття зворотного зв'язку. Види зворотного зв'язку: оцінний, безоцінний. Стили слухання: нереклексивне слухання, рефлексивне слухання, емпатійне слухання. Види рефлексивних відповідей. З'ясування, перефразування, резюмування.

Тема 6. Почуття та емоції в педагогічному спілкуванні

Визначення почуттів та емоцій. Організуюча функція емоцій. Особливості емоційних переживань дітей дошкільного віку у взаємодії з однолітками й дорослими. Види соціальних емоцій. Мова емоцій. Усвідомлення емоцій. Аналіз емоційної поведінки. Емоційне реагування на негативні ситуації спілкування. Конструктивні й деструктивні способи реагування на негативні ситуації спілкування. Емоційне вигорання в педагогічній діяльності та спілкуванні. Способи управління емоціями та почуттями. Контроль емоцій в деструктивних комунікативних ситуаціях. Зараження власними емоціями іншого. Емоційний інтелект та його роль в професійній педагогічній діяльності. Емоційна культура вихователя ЗДО.

Модуль 2. Педагогічне спілкування як міжособистісна взаємодія

Тема 1. Стили педагогічного спілкування

Зумовленість педагогічного спілкування субординаційно-рольовими взаєностосунками. Загальна характеристика ролей у педагогічному спілкуванні. Статусна диференціація ролей вихователя ЗДО та вихованців. Види педагогічного спілкування у системі субординаційно-рольових взаєностосунків. Прийоми субординаційно-рольового педагогічного спілкування. Стили й види педагогічного спілкування. Теоретичне обґрунтування стилів педагогічного спілкування. Типові позиції педагогічної взаємодії. Моделі педагогічної взаємодії. Типові особливості порушення суб'єктами навчального процесу поведінкових норм. Прояви деструктивних позицій педагога та їх вплив на перебіг педагогічної взаємодії з вихованцями. Критерії оптимального стилю педагогічного спілкування вихователя ЗДО.

Тема 2. Культура педагогічного спілкування: суть, структура, особливості

Поняття культури педагогічного спілкування. Структурні компоненти культури педагогічного спілкування. Мовленнєва культура вихователя. Комунікативна культура вихователя. Риторична культура вихователя. Основні характеристики культури педагогічного спілкування. Правила культури педагогічного спілкування. Правила ефективного педагогічного спілкування. Правила для слухача. Формальне та неформальне міжособистісне спілкування. Довірливе спілкування, його функції та стадії. Специфіка довірливого спілкування. Поняття міжособистісної атракції. Основні психологічні закони атракції. Зовнішні фактори атракції: потреба в афіліації, емоційний стан, просторова близькість. Внутрішні фактори атракції: фізична привабливість, стиль спілкування, схожість, доповнюваність, підтримка.

Тема 3. Етика взаєностосунків у закладі освіти

Професійне педагогічне спілкування як взаємодія співзалежності. Спрямованість професійного педагогічного спілкування на розв'язання проблем спільної діяльності. Етика спілкування в педагогічному колективі. Правила професійно-педагогічного етикету. Культура педагогічної комунікації. Особливості міжособистісної взаємодії в педагогічному середовищі. Форми міжособистісної взаємодії в освітньому середовищі. Проблема сумісності в групі педагогічних працівників. Особистісні якості, що впливають на перебіг та результати педагогічного спілкування. Доречність широти між діловими партнерами. Ділова бесіда та ділова нарада. Значення міжособистісної сумісності для успішності навчально-виховного процесу.

Тема 4. Специфіка педагогічного дискурсу в освітньому середовищі ЗДО

Аналіз комунікативного аспекту концепції «Нова українська школа» в контексті взаємозв'язку ЗДО і початкової школи. Комунікативна компетентність вихователя ЗДО. Суб'єкт-суб'єктний характер педагогічного спілкування як визначальна ознака сучасного освітнього середовища. Проблема суб'єктності в контексті гуманістичних педагогічних ідей (В.Сухомлинський, А.Волошин, Г.Песталоцці). Педагогіка співпраці як основа взаємодії вихователя з дітьми дошкільного віку. Педагогічне партнерство в сучасних закладах освіти. Умови успішності педагогічного спілкування: товариськість, контактність, комунікативна сумісність, адаптивність, мотиваційна детермінованість педагогічного спілкування. Афіліативна мотивація суб'єктів педагогічного спілкування. Психологічні особливості професійної і громадянської самосвідомості вчителя. Зумовленість педагогічного спілкування самооцінкою педагога. Відповідальність вихователя ЗДО як суб'єкта педагогічного спілкування. Поняття педагогічного інтелекту. Поняття соціального інтелекту. Соціальна компетентність. Взаємозв'язок соціального інтелекту та соціальної компетентності. Дослідження готовності студентів до педагогічної діяльності за критерієм розвитку комунікативних якостей.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 120					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
5-й семестр						
Модуль 1. Педагогічне спілкування як соціально-педагогічний феномен.						
Тема 1. Теоретичні засади педагогічного спілкування: суть базових понять курсу.	13	4	4			5
Тема 2. Вербальне педагогічне спілкування.	9	2	2			5
Тема 3. Невербальне педагогічне спілкування.	9	2	2			5
Тема 4. Особливості педагогічного спілкування: види, форми взаємодії, засоби.	9	2	2			5
Тема 5. Засоби психологічного впливу в	13	4	4			5

педагогічному спілкуванні.						
Тема 6. Почуття та емоції у спілкуванні.	9	2	2			5
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	64	18	16			30
Модуль 2. Педагогічне спілкування як міжособистісна взаємодія						
Тема 1. Стили педагогічного спілкування.	14	2	4			8
Тема 2. Культура педагогічного спілкування.	12	2	4			6
Тема 3. Етика взаємостосунків у закладі освіти.	14	2	4			8
Тема 4. Специфіка педагогічного дискурсу в освітньому середовищі ЗДО.	14	4	2			8
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	56	12	14			30
Разом за семестр	120	30	30			60

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 120					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
5-й семестр						
Модуль 1. Педагогічне спілкування як соціально-педагогічний феномен.						
Тема 1. Теоретичні засади педагогічного спілкування: суть базових понять курсу.	12	1	1			10
Тема 2. Вербальне педагогічне спілкування.	11,5	1	0,5			10
Тема 3. Невербальне педагогічне спілкування.	11,5	1	0,5			10
Тема 4. Особливості педагогічного спілкування: види, форми взаємодії, засоби.	11,5	1	0,5			10
Тема 5. Засоби психологічного впливу в педагогічному спілкуванні.	14	1	1			12
Тема 6. Почуття та емоції у спілкуванні.	11,5	1	0,5			10
Модульна контрольна робота						
Разом за модуль	72	6	4			62
Модуль 2. Педагогічне спілкування як міжособистісна взаємодія						
Тема 1. Стили педагогічного спілкування.	12	1	1			10
Тема 2. Культура педагогічного спілкування.	12	1	1			10
Тема 3. Етика взаємостосунків у закладі освіти.	12	1	1			10
Тема 4. Специфіка педагогічного дискурсу в	12	1	1			10

освітньому середовищі ЗДО.						
Модульна контрольна робота						
Разом за модуль	48	4	4			40
Разом за семестр	120	10	8			102

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Спілкування як наукова категорія і психолого-педагогічний феномен. Структура та види спілкування (основні аспекти/рівні і механізми процесу спілкування).	2	1
2	Невербальне спілкування	2	
3	Міжособистісне спілкування	2	
4	Ділове спілкування	2	
5	Педагогічне спілкування як інструмент реалізації триєдиної мети педагогічного процесу.	2	2
6	Форми взаємодії і стилі педагогічного спілкування. Атракція і засоби її формування.	2	1
7	Комунікативність як професійна якість сучасного педагога. Психологічні бар'єри спілкування.	2	1
8	Види слухання. Емпатійне слухання в діяльності вихователя ЗДО.	2	
9	Спілкування як засіб забезпечення сприятливого психологічного клімату в освітньому середовищі.	2	
10	Культура педагогічного спілкування. Мовленнєва і риторична компетентність педагога. Міжкультурне спілкування.	2	1
11	Методи психологічного впливу в спілкуванні і протистояння психологічним впливам.	2	
12	Емоційне вигорання в педагогічному спілкуванні й діяльності.	2	1
13	Методи дослідження спілкування як психолого-педагогічного і соціального феномена.	2	
14	Професійно-педагогічний тренінг з формування комунікативних умінь і навичок.	2	1
15	Круглий стіл «Специфіка педагогічного спілкування в ЗДО».	2	
Разом		30	8

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Поняття «спілкування» й «комунікація» на основі аналізу наукових джерел.	2	4

2	Суть спілкування як соціально-психологічного феномена і педагогічної категорії.	2	5
3	Методи дослідження спілкування	2	4
4	Монологічне педагогічне спілкування	2	4
5	Фасилітація та інгібіція в спілкуванні	2	4
6	Діалогічне педагогічне спілкування	2	4
7	Суб'єкт-суб'єктна взаємодія в педагогічному процесі ЗДО	2	4
8	Невербальна комунікація (загальна характеристика)	2	4
9	Стилі педагогічного спілкування	2	5
10	Засоби психологічного впливу	2	3
11	Засоби протистояння психологічним впливам	2	3
12	Міжособистісне сприймання в педагогічному спілкуванні	2	3
13	Перше враження в спілкуванні	2	3
14	Структурні компоненти культури педагогічного спілкування	2	3
15	Особистісні якості вихователя та їх вплив на перебіг спілкування з вихованцями	2	3
16	Культура педагогічного спілкування вихователя ЗДО	2	3
17	Основні характеристики культури педагогічного спілкування	2	3
18	Етика педагогічного спілкування	2	3
19	Мовленнєва культура педагога	2	3
20	Риторична компетентність педагога	2	3
21	Комунікативність як ознака професійності сучасного педагога	2	3
22	Вихованець ЗДО як суб'єкт педагогічного спілкування	2	3
23	Мотиваційна детермінованість педагогічного спілкування	2	3
24	Відповідальність вихователя як суб'єкта педагогічного спілкування	2	3
25	Атракція в педагогічному спілкуванні і прийоми її досягнення	2	3
26	Комунікативна компетентність педагога.	2	3
27	Перцептивні уміння педагога	2	3
28	Психологічні бар'єри спілкування.	2	3
29	Правила грамотної поведінки вихователя в педагогічному спілкуванні	2	3
30	Соціальна ситуація спілкування	1	3
31	Аудіальні засоби спілкування та доцільність їх використання в педагогічній взаємодії з дітьми дошкільного віку	1	2
	Разом	60	102

6.5. Завдання для індивідуальної роботи (розробка проєктів, написання есе, педагогічна рефлексія)

До індивідуальної роботи у процесі вивчення навчальної дисципліни відносяться творчі й індивідуальні навчально-дослідні завдання та розробка професійно спрямованих проєктів, зокрема: дослідження практичних ситуацій; підготовка реферативних матеріалів на актуальні теми з елементами наукового дослідження та його презентація; презентація власних досліджень, підготовка до олімпіад, конференцій; написання есе; виконання тестових завдань; педагогічне проектування моделей, явищ і процесів; анотація опрацьованої додаткової літератури, відеофільмів; порівняльна характеристика

вивчених педагогічних явищ і процесів тощо; анотація прочитаної літератури з елементами науково-дослідної роботи; пошук в комп'ютерних мережах додаткового навчального матеріалу до запропонованих викладачем тем; аналіз підручників; збір інформації та ознайомлення із зарубіжним досвідом, що стосується певної навчальної проблеми тощо.

- 1.Зробіть рецепцію поглядів українських вчених (Г.Ващенко, А.Волошин, А.Макаренко, С.Русова, Г.Сковорода, В.Сухомлинський) на проблему педагогічного спілкування.
- 2.Дайте розширений коментар поняття «навчальне спілкування» в початковій школі за О. Савченко. Спроектуйте окремі положення на освітній процес у ЗДО.
- 3.Схарактеризуйте типові стилі й позиції педагога в педагогічному спілкуванні. Обґрунтуйте власне розуміння оптимального стилю.
- 4.Схарактеризуйте форми і механізми вербального спілкування.
5. Розкрийте специфіку вербального педагогічного спілкування з дітьми дошкільного віку.
6. Розкрийте специфіку невербального педагогічного спілкування з дітьми дошкільного віку.
- 7.Доберіть кілька тренінгових завдань зі спеціальної літератури та власного досвіду спілкування для формування розкутості і впевненості вихователя в педагогічній взаємодії.
- 8.Доберіть кілька тренінгових завдань зі спеціальної літератури та власного досвіду спілкування для формування розкутості і впевненості дитини дошкільного віку в спілкуванні з однолітками.
9. Проаналізуйте суть комунікативних аспектів освітнього середовища Нової української школи. На основі аналізу та власного досвіду вкажіть відмінності в організації комунікативного середовища початкової школи і ЗДО.
- 10.Прорангуйте й поясніть вплив особистісних якостей педагога на перебіг та результати педагогічного спілкування.
- 11.На основі наукових досліджень психологів доведіть кореляційну залежність між фасилітативною позицією вихователя ЗДО в комунікативних ситуаціях з дітьми та їх мотивацією до міжособистісної та колективної взаємодії, активності й ініціативності в ігровій діяльності.
- 12.Напишіть есе «Мій образ фасилітативного вихователя».
- 13.Проведіть опитування учнів загальноосвітньої школи і наведіть приклади деструктивних комунікативних позицій вчителів та поясніть їх вплив на перебіг та результати педагогічного спілкування. Спроектуйте окремі деструкції на освітній простір ЗДО.
- 14.На основі аналізу наукових джерел і лекційного матеріалу розкрийте суть комунікативної компетентності сучасного педагога.
- 15.На основі аналізу наукових джерел і лекційного матеріалу розкрийте суть мовленнєвої та риторичної компетентностей сучасного педагога.
16. З позиції вихователя ЗДО підготуйте повідомлення на батьківські збори з теми «Культура сімейного спілкування».
- 17.Схарактеризуйте специфіку педагогічного дискурсу і вербальних стратегій сучасного освітнього середовища, в т. ч. ЗДО.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

(у разі потреби)

Технічні засоби. У разі дистанційного навчання для вивчення дисципліни необхідне забезпечення такими технічними засобами, як: технічні засоби передачі навчальної інформації; технічні засоби контролю знань; технічні засоби самонавчання; допоміжні технічні засоби.

Обладнання. Необхідним обладнанням для вивчення дисципліни є: комп'ютерні та предметні комплекси (в т.ч. робочі місця викладача і студента); навчальна техніка в номенклатурі (принтер, сканер, проектор тощо); програмно-методичні комплекси (комп'ютерні навчальні програми) з кожної навчальної дисципліни; мереживне та телекомунікаційне обладнання; екранно-звукові засоби навчання.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні

1. Волкова Н. П. Педагогічні комунікації: Навч. пос. Дніпропетровськ: РВВ ДНУ, 2002. 242 с.
2. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: теорія, технологія, практика: монографія. Дніпро: Вид-во ДНУ, 2005. 304 с.
3. Долинська Л.В., Уварова Ю.В. Формування стильових особливостей педагогічного спілкування у майбутніх учителів. Київ, 2005. 246 с.
4. Дорошенко С. І. Основи культури і техніки усного мовлення. Харків: «ОВС», 2002. 118 с.
5. Кухта М.І., Маляр Л.В. Основи педагогічного спілкування. Методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи студентів. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла». 2021. 38 с.

Допоміжні

1. Абрамович С.Д., Чікарькова М.Ю. Мовленнєва комунікація: Підручник. Київ: Центр навч. л-ри, 2004. 208 с.
2. Аносов І. П. Психологічні основи педагогічного спілкування. К., 2007. 216 с.
3. Балагура О. Культурний рівень педагога в умовах інформатизації суспільства. *Освіта і управління*. 2014. № 2 – 3. С. 153 – 156.
4. Бутенко Н.Ю. Комунікативна майстерність викладача. Київ, 2007. 196 с.
5. Гонсалес Карлос. Як виховувати дітей з любов'ю. Київ: Смакі, 2021. 240 с.
6. Глосарій новітньої педагогічної термінології : наук. видання / Нар. укр. акад., [каф. українознав.]; упоряд. І. О. Помазан, Т. М. Берест, О. В. Ільїна, Г. В. Купрікова. Харків : Вид-во НУА, 2021. 107 с.
7. Дербенцова А.Г., Кунцевська А.Г. Тренінги з розвитку комунікативності вчителів. Харків: видавнича група «Основа», 2009. 191 с.
8. Джонсон Д.В. Соціальна психологія: тренінг міжособистісного спілкування / Пер. з англ. В. Хомика. Київ, 2003. 94 с.
9. Джонсон Д.В. Удосконалення вміння спілкуватись. *Практична психологія та соціальна робота*. 2004. № 9 (66). С.18 – 35.
10. Кононенко О.Л. Дослідження педагогічної комунікації. *Практична психологія і соціальна робота*. 2004. № 9 (66). С.79 – 80.
11. Корніяка О.М. Емпіричне вивчення культури спілкування як структурного компонента психологічної готовності студента до педагогічної діяльності. *Практична психологія та соціальна робота*. 2008. № 10. С. 59 – 64.

15. Мазур Н. Зміст професійної культури викладача вищої школи. *Рідна школа*. 2007. № 4. С.12 – 14.
16. Микитюк І. Педагогічна культура вчителя в контексті сучасної культурно-освітньої ситуації. *Вища школа*. 2009. № 4. С. 93 – 101.
17. Орбан-Лембрик Л.Е. Комунікативний простір міжособистісних відносин. Вісник ПУ «Філософія і психологічні науки», 2003. Вип. 4. С.80 – 86.
18. Орбан-Лембрик Л.Е. Спілкування як соціально-психологічний феномен. Зб. наук, праць: філософія, соціологія, психологія. Івано-Франківськ, 2003. Вип. 8. Ч. 2. С.109 – 114.
19. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія управління : посіб. К. : Академвидав, 2003. 568 с
20. Ролланд Ребекка. Мистецтво говорити з дітьми. Київ: #книголав, 2024. 496 с.
22. Мовленнєва культура вихователя. Яремчук С. В., Лукіна О. О. Культура спілкування майбутнього психолога (педагога). Вісник ХДУ. № 550. Ч. 2. Харків, 2002. С. 346 – 350.

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток _____).

(потрібне підкреслити)

протокол № _____ від « _____ » _____ 20____ р. Завідувач кафедри _____

(підпис)
ініціали) (Прізвище

Робоча програма перезатверджена на 20____/ 20____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток _____).

(потрібно підкреслити)

протокол № _____ від « _____ » _____ 20____ р. Завідувач кафедри _____

(підпис)
ініціали) (Прізвище

Робоча програма перезатверджена на 20____/ 20____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток _____).

(потрібно підкреслити)

протокол № _____ від « _____ » _____ 20____ р. Завідувач кафедри _____

(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20____/ 20____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток _____).

(потрібно підкреслити)

протокол № _____ від « _____ » _____ 20____ р. Завідувач кафедри _____

(підпис) (Прізвище ініціали)